

NOWOŚCI HISTORIOGRAFII HISZPAŃSKIEJ

W niniejszej recenzji chciałbym zaprezentować kilka wydanych ostatnio publikacji dotyczących różnych obszarów zainteresowań hiszpańskich historyków (biografie, monografie dotyczące środowisk politycznych, miast, instytucji czy zjawisk kulturowych).

Do najciekawszych biografii należy z pewnością praca José Garcii Oro dotycząca kardynała Cisnerosa¹.

Kardynał Cisneros to jedna z najwybitniejszych postaci w dziejach Hiszpanii, duchowny i polityk, reformator Kościoła i państwa, założyciel Uniwersytetu w Alcalá de Henares. W 2006 r. minęła 570. rocznica jego urodzin w kastylijskiej miejscowości Torrelaguna, która oczywiście do dziś szczydzi się jako mała ojczyzna wielkiego męża stanu.

Postać wpływowego kardynała budziła od dawna zainteresowanie historiografii hiszpańskiej, a jednym z najwybitniejszych znawców jego życia i działalności jest José García Oro², emerytowany profesor Uniwersytetu Santiago de Compostela i uznany badacz historii Hiszpani epoki Królów Katolickich³.

Książka Garcii Oro jest typową biografią wybitnej postaci ukazanej na tle epoki, napisaną w popularnej obecnie wersji łączącej rzetelny warsztat historyczny ze swobodą narracji w celu zainteresowania szerszego grona czytelników. Stanowi owoc wieloletnich kwerend i badań Autora oraz podsumowanie wcześniejszych publikacji dotyczących różnych aspektów życia i działalności Cisnerosa. Ujęta w formie chronologiczno-problemowej biografia składa się z dziewięciu rozdziałów ukazujących kolejne etapy kariery kościelnej i państwowej kardynała. Pierwszy rozdział poświęcony został jego rodzinie, dzieciństwu i młodości oraz wczesnemu etapowi kariery kościelnej, uwieńczonej stanowiskiem spowiednika królowej Izabeli Kastylijskiej (1492) oraz prowincjała franciszkanów w Kastylii (1494). W kolejnym rozdziale

¹ J. G. O r o, *Cisneros. Un cardenal reformista en El trono de España (1436-1517)*, Madrid: La Esfera de los Libros, 2005.

² Chciałbym w tym miejscu podziękować o. García Oro za miłe spotkanie w Composteli, interesującą rozmowę na tematy historyczne oraz podarowany egzemplarz biografii kardynała Cisnerosa.

³ Jego najważniejsze prace to: *Galicja en los siglos XIV-XV*, *Francisco de Asís en la España medieval*, *La cruzada del cardenal Cisneros: de Granada a Jerusalén*, *La iglesia de Toledo en tiempos de cardenal Cisneros*.

Garcia Oro omawia dalszą drogę Cisnerosa prowadzącą go do arcybiskupstwa tolekańskiego. Trudne lata rządów archidiecezją (1495-1499) oraz objęcie funkcji prymasa Hiszpanii to temat trzeciego i czwartego rozdziału książki. Ukazał w nich autor postawę Cisnerosa w trudnych dla jednoczącej się Hiszpanii chwilach śmierci Izabeli Kastylijskiej (1504), a następnie Filipa I Pięknego (1506). W kolejnej części książki obserwujemy przede wszystkim wysiłki kardynała w dziele reorganizacji świętej inkwizycji, na której czele stanął w roku 1507. Rozdział szósty poświęcony został militarnemu epizodowi w karierze Cisnerosa (zdobycie Oranu, 1509) oraz jego polityce kościelnej wobec coraz bardziej narastającego kryzysu chrześcijaństwa. Z kolei Garcia Oro przedstawia nam stosunki pomiędzy kardynałem a starzejącym się królem Ferdynandem Aragońskim, w ostatnich latach życia króla katolickiego (1512-1515) na tle skomplikowanej sytuacji międzynarodowej. Śmierć Ferdynanda (1516) sprawiła, że kardynał stał się najważniejszą osobą w państwie jako regent i gubernator. Jak wypełniał swe obowiązki do czasu przybycia nowego monarchy, Karola I Habsburga? Odpowiedź na to pytanie znajduje się w rozdziale ósmym. I wreszcie ostatnia część książki poświęcona została ostatnim miesiącom życia kardynała, wypełnionym przygotowaniem państwa na przybycie nowego władcy.

Z kart biografii Garcii Oro jawi się nam postać kardynała krzyżowca i misjonarza, który, przekonany o militarnych możliwościach Kastylii, snuł marzenia o podporządkowaniu basenu Morza Śródziemnego poprzez usunięcie Maurów i Turków. W polityce wewnętrznej dążył do politycznej i kulturowej integracji i unifikacji ziem hiszpańskich jako podstawy wielkiej monarchii. Cisneros w biografii Garcii Oro to równocześnie człowiek z krwi i kości, obserwujemy jego życzliwy stosunek do ludzi, zwłaszcza najbliższego otoczenia, zaufanie do współpracowników, upodobania kulinarne.

Z całą pewnością recenzowana praca to obecnie podstawowa lektura dla wszystkich, którzy chcą poznać zarówno postać wielkiego kardynała, jak i jego epokę.

Druga z recenzowanych pozycji to swego rodzaju biografia środowiska politycznego, skupionego wokół wybitnego polityka hiszpańskiego, ministra i reformatora epoki wczesnego oświecenia markiza Ensenady. Postać ta wzbudza rosnące zainteresowanie historiografii hiszpańskiej. Jedną z najciekawszych prac, jakie ukazały się na jego temat w ostatnim czasie, jest książka Cristiny González Caizán⁴ dotycząca politycznego otoczenia markiza. W tym miejscu warto kilka słów poświęcić autorce. Należy ona do grona najlepszych znawców problematyki wieku oświecenia młodej generacji historyków hiszpańskich. Uformowana pod względem intelektualnym w środowisku skupionym wokół prof. José Luisa Gómeza Urdáñeza⁵, szefa Katedry Historii Nowożytnej Uniwersytetu La Rioja w Logroño, jest obecnie adiunktem w Ośrodku Badań

⁴ *La red política del Marqués de la Ensenada*, Madrid: Fundación Jorge Juan, 2004, ss. 358.

⁵ Jego najważniejsze publikacje to: *El proyecto reformista de Ensenada*, Lleida 1996; *Fernando VI*, Madrid 2001; *Santander, ciudad privilegiada. Centro y periferia en el despotismo ilustrado*, Madrid 2005.

nad Tradycją Antyczną Uniwersytetu Warszawskiego i współpracuje z zespołem prof. Jana Kieniewicza oraz kierowaną przeze mnie Katedrą Historii i Kultury Krajów Języka Hiszpańskiego⁶.

Książka *La red política de Marqués de la Ensenada* nie jest biografią polityka, ministra i reformatora, ale zbiorowym portretem pewnego środowiska politycznego, grupy władzy skupionej wokół ambitnego szlachcica z prowincji, który dzięki osobistym zdolnościom, ale również sprzyjającym uwarunkowaniom, dostał się na szczyty władzy burbońskiej Hiszpanii. Pod względem metodologicznym autorka posługuje się zarówno elementami właściwymi dla biografistyki, jak i prozopografii. Wykorzystuje ogromny materiał źródłowy pochodzący z archiwów i bibliotek hiszpańskich, angielskich, amerykańskich, portugalskich oraz wielojęzyczną literaturę dotyczącą XVIII wieku.

Pierwsza część książki poświęcona jest genezie „politycznej sieci” markiza Ensenady. Autorka ukazuje w nim mechanizmy kariery politycznej w Hiszpanii epoki Ferdynanda VI (1746-1759), kiedy to monarchia odwołała się do szerszego zaplecza społecznego (drobna i średnia szlachta, urzędnicza biurokracja). Przedstawia proces budowy grupy władzy zarówno na dworze królewskim, w stolicy, jak i na prowincji. Kreśli sylwetki głównych współpracowników, przyjaciół i politycznych klientów markiza (Augustín Pablo de Ordeñana, José Banfi y Parilla, Alonso Pérez Delgado, Facundo Mogrovejo).

Część druga poświęcona jest podstawowym obszarom reform podjętych przez ekipę Ensenady: marynarka wojenna, finanse monarchii, stosunki państwo-Kościół (konkordat z 1753 r.) oraz próbom wpływania na kreowanie polityki zagranicznej Hiszpanii między innymi poprzez działania o charakterze szpiegowskim⁷ w powiązaniu z działaniami poszczególnych bohaterów opisywanych wydarzeń.

Upadek markiza i dezintegracja jego politycznego otoczenia w 1754 r. stanowią przedmiot rozważań autorki w ostatniej części książki. González Caizán podsumowuje dotychczasowy stan badań w kwestii przyczyn, przebiegu i konsekwencji odsunięcia od władzy ambitnego polityka z prowincji. Ukazuje również dalsze losy samego Ensenady, jak i grona jego współpracowników. Całość uzupełniona została „prozopograficznym repertorium” zawierającym biogramy najważniejszych osób tworzących *la red ensenadista* oraz niepublikowanymi dokumentami źródłowymi (korespondencja). Nie ulega wątpliwości, że studium González Caizán stanowi fundamentalną i obowiązkową lekturę dla wszystkich zainteresowanych epoką Ferdynanda VI w Hiszpanii.

⁶ Owoce tej współpracy jest między innymi wydawnictwo źródłowe: *Cartas desde Varsovia. Correspondencia privada del Conde de Aranda con Ricardo Wall (1760-1762)*, ed. C. González Caizán, C. Taracha, D. Téllez Alarcia, Lublin 2005.

⁷ Na ten temat: C. T a r a c h a, *El marqués de la Ensenada y los servicios secretos españoles en la época de Fernando VI*, „Brocar”, 25(2001), s. 109-122.

W pracy pojawiają się pewne wątki polskie: aspiracje Stanisława Leszczyńskiego, próby pozyskania tronu polskiego dla hiszpańskich infantów, propozycja Jabłonowskiego z 1755 r. (s. 35-36), misja hrabiego Beny do Augusta III (s. 134-135)⁸.

Warto podkreślić, że publikacja książki była formą prestiżowej nagrody przyznawanej przez madrycką Fundację Jorge Juan dla najlepszej pracy doktorskiej za rok 2003.

Wśród monografii miast zwraca uwagę książka José Luisa Gómeza Urdáñeza na temat stolicy Kantabrii – Santander⁹.

Santander, ciudad privilegiada nie jest typową monografią historyczną miasta. Książka stanowi jeden z owoców realizacji grantu badawczego¹⁰ na temat centrum i peryferii władzy w epoce oświeceniowego despotyzmu w Hiszpanii, kierowanego przez prof. J. L. Gómeza Urdáñeza. Przypomnijmy, że położony na wybrzeżach Morza Kantabryjskiego Santander jest obecnie stolicą wspólnoty autonomicznej Kantabria, znaczącym portem, ośrodkiem gospodarczym i turystycznym. W przeszłości okresem szczególnej prosperity była połowa XVIII wieku, epoka wielkich reform prowadzonych przez ministrów Ferdynanda VI¹¹ i ten właśnie okres stał się przedmiotem zainteresowania prof. Gómeza Urdáñeza¹².

Książka składa się z sześciu części ukazujących różne aspekty i czynniki rozwoju miasta. Autor rozpoczyna od refleksji na temat burbońskiego reformizmu, który dążył do poszerzenia społecznego zaplecza władzy i realizacji polityki dobrobytu w ramach istniejącego systemu ideologiczno-społecznego. W tym kontekście podkreśla, że Santander stał się polem realizacji podstawowych założeń polityczno-gospodarczych, wdrażania form kapitalistycznych na mocy autorytetu państwa (s. 19). Punktem wyjścia dla rozwoju miasta, które, jak wynikało z zakończonego w 1753 r. katastru, borykało się z ubóstwem i barierami dla dalszego rozwoju, stało się przyznanie Santander statusu miasta (*ciudad*) oraz ustanowienie w nim siedziby biskupstwa (1755). Zabiegi dotyczące uzyskania tych przywilejów omawia autor w części drugiej, w trzeciej natomiast ukazuje głównych protektorów rozwoju miasta, z jednej strony środowisko skupione wokół ministra Ensenady, z drugiej zaś jezuitów. Decydujące znaczenie dla powodzenia gospodarczego miasta miała decyzja o uczynieniu z Santander strategicznego portu wojennego Hiszpanii na Morzu Kantabryjskim. Kolejna część książki poświęcona została rozwojowi miasta jako ośrodka militarnego i przemysłowego, ale również jako istotnego punktu w realizacji różnorodnych pro-

⁸ Na temat kontaktów polsko-hiszpańskich w 1. poł. XVIII w. pisze E. Wierzbicka (*Stosunki Saksonii i Polski z Hiszpanią i Neapolem za panowania Augusta II i Augusta III*, „Przełom Historyczny”, 3(1999), s. 285-303).

⁹ *Santander, ciudad privilegiada. Centro y periferia en el despotismo ilustrado*, Madrid: Fundación Jorge Juan, 2005, ss. 102.

¹⁰ BHA 2003-07-360.

¹¹ *Ministros de Fernando VI*, coord. J. M. Delgado Barrado, J. L. Gómez Urdáñez, Córdoba 2002.

¹² J. L. G ó m e z U r d á ñ e z, *Fernando VI*, Madrid 2001.

jektów markiza Ensenady, w tym akcji wywiadowczych prowadzonych w różnych krajach Europy, zwłaszcza w Wielkiej Brytanii¹³. Dwa ostatnie rozdziały poświęcone zostały projektom oraz realizacjom z 2. połowy XVIII w., których celem był zwłaszcza rozwój infrastruktury komunikacyjnej, łączącej rolnicze wnętrza kraju (La Rioja, Aragón) z portem, za pośrednictwem którego można było eksportować wino i oliwę.

Ten sam historyk jest autorem interesującej publikacji z zakresu historii instytucji i praktyk religijnych¹⁴. Z okazji 10-lecia swego istnienia Stowarzyszenie na rzecz Studiów nad Wielkim Tygodniem (Asociación para el Estudio de la Semana Santa) dokonało reedycji książki J. L. Gómeza Urdáñeza, pt. *Bractwo Krwi Chrystusa z Saragossy*, opublikowanej po raz pierwszy w 1981 r. Książka ta stanowi swoisty powrót do źródeł. Autor, po latach doświadczeń z innymi obszarami badawczymi, powraca do swych zainteresowań historią praktyk religijnych i pobożności¹⁵.

W katolickiej Hiszpanii na przestrzeni wieków istniało bardzo wiele instytucji związanych z Kościołem. Szczególną aktywnością odznaczały się różnego rodzaju bractwa integrujące społeczności lokalne, środowiskowe, zawodowe wokół praktyk religijnych¹⁶, ale także doniosłych celów społecznych, zwłaszcza charytatywnych. Wśród nich były również takie, które podejmowały szczególnie trudne zadania. Opisywane przez Gómeza Urdáñeza Bractwo Krwi Chrystusa z Saragossy opiekowało się osobami skazanymi na karę śmierci. Bracia towarzyszyli skazańcom podczas drogi na egzekucję, a później zajmowali się sprawami związanymi z ich pochówkiem, często byli to bowiem ludzie z marginesu społecznego.

W kolejnych rozdziałach swej książki Autor omawia kolejno następujące problemy: geneza Bractwa, jego władze i regulaminy wewnętrzne, pochodzenie społeczno-zawodowe braci (*cofrades*), stan posiadania Bractwa, organizację procesji i świąt oraz formy opieki nad przestępcami i skazańcami.

Praca wzbogacona jest ciekawymi ilustracjami oraz archiwalnymi materiałami źródłowymi.

¹³ Na ten temat: C. T a r a c h a, *El marqués de la Ensenada y los servicios secretos españoles en la época de Fernando VI*, „Brocar”, 25(2001), s. 109-122; *Szpieczy i dyplomaci. Wywiad hiszpański w XVIII wieku*, Lublin: Werset, 2005.

¹⁴ J. L. G ó m e z U r d á ñ e z, *La Hermandad de la Sangre de Cristo de Zaragoza. Caridad y ritual religioso en la ejecución de la pena de muerte*, Zaragoza: Asociación para el Estudio de la Semana Santa, 2004 (wyd. 2), ss. 79.

¹⁵ Prof. Gómez Urdáñez był uczestnikiem V Sympozjum z Historii Porównawczej Polsko-Hiszpańskiej, zorganizowanego przez Katedrę Historii i Kultury Krajów Języka Hiszpańskiego KUL, 22 V 2006 r. Wygłosił referat na temat roli bractw religijnych w hiszpańskiej religijności.

¹⁶ Specyficznymi bractwami były bractwa biczowników, które dbały o relikwie Krzyża św. i zajmowały się organizowaniem procesji w okresie Wielkiego Tygodnia; por. C. T a r a c h a, *Biczownicy z San Vicente de la Sonsierra*, „Roczniki Humanistyczne”, 48(2000), z. 2, s. 561-568.

Interesującym opracowaniem z zakresu ikonografii oraz historii kultu Matki Bożej jest katalog z wystawy dotyczącej motywu Niepokalanego Poczęcia w sztuce diecezji Tarazona¹⁷.

Niepokalane Poczęcie Najświętszej Maryi Panny od roku 1854 stanowi dogmat Kościoła Katolickiego. Został on ogłoszony przez papieża Piusa IX na mocy bulli *Ineffabilis Deus*, choć oczywiście kult Matki Bożej Niepokalanie Poczętej towarzyszył Kościołowi od pierwszych wieków chrześcijaństwa. W roku 2004, a więc w 150. rocznicę ogłoszenia dogmatu, w hiszpańskiej diecezji Tarazona została zorganizowana wystawa poświęcona przedstawieniom tego motywu ikonograficznego w lokalnej sztuce. Na miejsce wystawy, której patronował biskup Demetrio Fernández, wybrano kolegiatę Matki Bożej Większej w mieście Calatayud.

Na potrzeby wystawy wydano wspaniałą publikację zawierającą zarówno studia dotyczące kwestii Niepokalanego Poczęcia, jak i katalog prezentujący wszystkie wyeksponowane na wystawie dzieła sztuki.

W części pierwszej książki Miguel Antonio Franco Garza przedstawia historyczny i teologiczny aspekt kultu Niepokalanego Poczęcia. Przywołuje wypowiedzi Ojców Kościoła, teologów i filozofów: św. Augustyna, św. Alberta Wielkiego, Dunska Szkota. Podkreśla rolę uniwersytetów europejskich w obronie kultu Niepokalanego Poczęcia. Omawia także rolę pontyfikatu Piusa IX w przyjęciu dogmatu. Nieco miejsca poświęca również na recepcję kultu w Hiszpanii.

W drugiej części studium Emilio Quintanilla Martínez i Wifredo Rincón García omawiają problematykę Niepokalanego Poczęcia w sztuce hiszpańskiej od czasów średniowiecza do XX wieku. Przywołują przykłady najciekawszych ujęć tego tematu w malarstwie Juana de Juanesa, Francisco de Zurbarrána i Bartolomé Estebana Murillo i Alonso Cano. Ci sami autorzy ukazują również zagadnienie kultu oraz ikonografii Niepokalanego Poczęcia w diecezji Tarazona.

Katalog odzwierciedla strukturę wystawy, która pomyślana została jako prezentacja sześciu bloków tematycznych i głównych konwencji ikonograficznych: „Maryja w zbawczym misterium Chrystusa”, „Tota pulchra”, „Maryja Niepokalanie Poczęta”, „Kult Niepokalanego Poczęcia i zakony”, „Niepokalane Poczęcie w swej definicji dogmatycznej”, „Niewiasta przyobleczona w słońce”. Zgromadzone na wystawie i opisane w katalogu dzieła malarstwa, rzeźby i rzemiosła artystycznego ukazują całe bogactwo motywów Niepokalanego Poczęcia w lokalnej sztuce, która z jednej strony naśladuje dominujące w poszczególnych epokach wzorce, z drugiej zaś poszukuje własnych, choćby skromnych pomysłów i rozwiązań w obszarze tematyki i warsztatu artystycznego. Stanowi również świadectwo bogactwa sztuki religijnej w Hiszpanii.

Pozostając w obrębie problematyki religijnej chciałbym zwrócić również uwagę na wspaniałe wydawnictwo jakobejskie¹⁸. W 2004 r. obchodziliśmy pierwszy w XXI wieku Święty Rok Kompostelański. Przypomnijmy, że wypadał on wówczas

¹⁷ *Mater Purissima. La Inmaculada Concepción en el arte de la diócesis de Tarazona*, coord. W. Rincón García, E. Quintanilla Martínez, Calatayud 2005, katalog wystawy.

¹⁸ *Sentimientos de Camino. Xacobeo 2004. Galicia*, Santiago de Compostela 2004, ss. 331.

(25 lipca – dzień św. Jakuba), w niedzielę. Z tej okazji ukazała się w Santiago de Compostela wspaniała publikacja¹⁹ poświęcona różnym aspektom kultu jakobejskiego, a wydana staraniem lokalnego rządu galicyjskiego (*Xunta de Galicia*) we współpracy z Instytutem Cervantesa. Jest to swego rodzaju kompendium wiedzy na temat postaci św. Jakuba, historii pielgrzymek, szlaków prowadzących do Galicji z całej Europy oraz samej Composteli, wspaniale ilustrowane kolorowymi zdjęciami najważniejszych obiektów kultu i sztuki (architektura, malarstwo, rzeźba) z terenu Hiszpanii i Europy. Część pierwsza („Santiago, amigo del Señor”) poświęcona została biografii oraz ikonografii Apostoła. Druga („Por los caminos de Europa”) ukazuje drogi prowadzące do grobu św. Jakuba z krajów skandynawskich, z Wysp Brytyjskich, ze świata słowiańskiego, z obszaru Niemiec, Italii i świata śródziemnomorskiego oraz Francji. Część trzecia (*La Península Ibérica y la cultura jacobea*) dotyczy szlaków pielgrzymkowych oraz rozmaitych form kultu jakobejskiego na Półwyspie Pirenejskim, w Portugalii i Hiszpanii. I wreszcie część ostatnia („Al final del Camino: Galicia y Santiago de Compostela”) dotyczy samej Galicji, miasta Compostela oraz katedry, która stanowi finalny punkt pielgrzymek.

Są w tej interesującej publikacji również wątki polskie, do których właśnie chciałbym się odnieść. Autor rozdziału zatytułowanego „El mundo eslavo y el culto a Santiago”, Robert Georg Plotz powołując się na kilka polskich opracowań²⁰ omawia najważniejsze etapy kompostelańskich peregrynacji z obszaru świata słowiańskiego, przywołuje postaci najznamienitszych pielgrzymów. Pisze również o badaniach dotyczących rozwoju kultu św. Jakuba na ziemiach polskich. Cytuje ustalenia Henryka Samsonowicza, że Jakub należał do grona 5-6 najbardziej popularnych świętych.

Plotz podkreśla, że najbardziej znanym Polakiem pielgrzymującym do Composteli był Jakub Sobieski (1611 r.), ojciec króla Jana III. Jest to oczywiście prawda, jeśli pominiemy postać Ojca św. Jana Pawła II. Nie wiadomo jednak, dlaczego określa ówczesny wiek Sobieskiego na 32 lata (s. 70). Podczas podróży po Hiszpanii Jakub liczył niespełna 21 lat²¹. Jeżeli chodzi o franciszkanina, który pojawił się w Composteli w 1767 r. (s. 74), to mógł nim być polski uczestnik kapituły generalnej rodziny franciszkańskiej w Walencji z roku 1768²². Poza tym lista osiemnastowiecznych polskich pielgrzymów do grobu Apostoła Hiszpanii jest niepełna. Odnośnie do piel-

¹⁹ Chciałbym w tym miejscu podziękować mojemu przyjacielowi, br. Francisco Castro Miramontes, franciszkaninowi z Composteli, za przekazanie egzemplarza tej cennej publikacji.

²⁰ W tym: A. W i t k o w s k a, *Z zagadnień peregrinationis religiosae w średniowiecznej Europie*, „Roczniki Humanistyczne”, 22(1974), z. 2, s. 33-46.

²¹ *Jakub Sobieski. Peregrynacja po Europie [1607-1613]. Droga do Baden [1638]*, oprac. J. Długosz, Wrocław-Warszawa-Kraków 1991, s. 5; C. T a r a c h a, *El Polaco Jakub Sobieski peregrino a Santiago en 1611*, „Peregrino”, 28(1992), s. 22-23.

²² *Juvenalis Charkiewicz, Dyjariusz podróży hiszpańskiej z Wilna do Walencji na kapitułę generalną zakonu mniejszych braci św. Franciszka, to jest bernardynów, odprawionej w roku 1768*, oprac. B. Rok, Wrocław 1998; C. T a r a c h a, *Diariusz podróży hiszpańskiej księdza Juwenalisa Charkiewicza z 1768 roku. W związku z książką Bogdana Roka, Diariusz podróży hiszpańskiej...*, „Studia Historyczne”, 43(2000), z. 3, s. 521-532.

grzymki ks. Józefa Pelczara, Plotz nie cytuje nowszych opracowań na ten temat, w tym autora niniejszej recenzji²³.

Są to oczywiście drobiazgi. Z naszej perspektywy omawiana publikacja ma swoje znaczenie informacyjne, ale również kulturowe. Podkreśla przynależność Polski do ogólnoeuropejskiego obszaru kultu św. Jakuba i wskazuje na znaczącą popularność tego świętego na ziemiach polskich.

Kończąc ten krótki przegląd wybranych publikacji, jakie ukazały się w ostatnim czasie na rynku hiszpańskim, chciałbym podkreślić potrzebę szerszego otwarcia polskiej historiografii na problematykę iberyjską, a to w związku z rosnącym zainteresowaniem kulturą i językiem kastylijskim oraz silnymi, choć jeszcze nierozpoznanymi związkami polsko-hiszpańskimi w przeszłości.

Cezary Taracha

Katedra Historii i Kultury Krajów Języka Hiszpańskiego KUL

Aleksandra N o r k o w s k a, *Wizerunek władcy Stanisława Augusta Poniatowskiego w poezji okolicznościowej (1764-1795)*, *Biblioteka Badań nad Wiekiem Osiemnastym. Studia*, nr 2, Kraków–Warszawa: Collegium Columbinum, 2006, ss. 374.

Autorka książki rozpościera przed czytelnikiem wyjątkowo rozległe cele badawcze. Zakłada „odtworzenie dwu odmiennych, współistniejących i ścierających się portretów literackich Poniatowskiego”. Już samo założenie istnienia dwóch różnych obrazów monarchy, a zatem dwóch odmiennych interpretacji sposobu sprawowania władzy jest daleko idącą tezą. Aleksandra Norkowska na wstępie określa owe obrazy jako panegiryczne i deprecjonująco-karykaturalne (s. 11). Zachodząca między nimi interakcja staje się osią recenzowanej pracy.

Autorka deklaruje identyfikację źródeł recepcji motywów filozoficzno-literackich zawartych w materiale badawczym, analizę świadomości gatunkowej oświeceniowych twórców. Celem rozprawy są także liczne badania nad językiem i retoryką poezji politycznej drugiej połowy XVIII wieku.

²³ C. T a r a c h a, *Hiszpańska podróż ks. Józefa S. Pelczara 1899 r.*, „Rocznik Przemyski”, 33(1997), z. 3, s. 51-60.